

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha, 2019

Ondřej Valenta

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Hudební umění

Varhany

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**PŘEHLED DĚJIN CHRÁMOVÉ HUDBY
NA VYŠEHRADĚ**

BcA. Ondřej Valenta

Vedoucí práce: MgA. Pavel Černý

Oponent práce: Prof. Jaroslav Tůma

Datum obhajoby:

Přidělovaný akademický titul: MgA.

Praha, 2019

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Art of Music

Organ

FINAL THESIS

**THE HISTORICAL OVERVIEW OF CHURCH MUSIC
IN VYŠEHRAD**

BcA. Ondřej Valenta

Thesis advisor: MgA. Pavel Černý

Examiner: Prof. Jaroslav Tůma

Date of thesis defense:

Academic title granted: MgA.

Prague, 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem magisterskou práci na téma

Přehled dějin chrámové hudby na Vyšehradě

vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne .....

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy, tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Evidenční list

Uživatel stvrzuje svým podpisem, že tuto práci použil pouze ke studijním účelům a prohlašuje, že jí vždy řádně uvede mezi použitými prameny.

[illegible]

Abstrakt:

Práce podává přehled o chrámové hudbě v bazilice sv. Petra a Pavla od jejího založení do současnosti. Zaměřuje se na zdejší varhany, hudebníky (varhaníky, ředitele kůru a hudebníky mezi kanovníky), zachované hudebniny a osobnosti hudebního světa pohřbené na vyšehradském hřbitově. Mezi hudebníky je největší pozornost věnována Karlu Václavu Holanovi Rovenskému. Z dochovaných památek hudebnin je pak popsán zejména tzv. Vyšehradský sborník. Podrobně jsou také popsány velké varhany firmy Bratří Paštiků.

Práci uvádí kapitola o obecných dějinách Vyšehradu – historický přehled.

Klíčová slova:

chrámová hudba, Praha, Vyšehrad, varhany, Vyšehradský sborník, Bratři Paštikové, hřbitov, Slavín

Abstract:

This work gives an overview about church music in St. Peter and Paul Basilic in Vyšehrad since its founding to contemporaneousness. The work focused on local pipe organs, musicians (organists, music directors and musicians-priests), preserved sheet-music and musicians graved in Vyšehrads graveyard. Especially important are: the componist Karel Václav Holan Rovenský, „Vyšehradský sborník“ (The sheet-music collection from Vyšehrad), great pipe organ by Brothers Paštika. There is also historical summary about general history of Vyšehrad.

Key words:

church music, Prague, Vyšehrad, pipe organ, The sheet-music collection from Vyšehrad (15th c.), Brothers Paštika, graveyard, Slavín

Obsah:

1	Úvod	1
2	Dějiny Vyšehradu	2
2.1	Sídlo panovníků	2
2.2	Bazilika sv. Petra a Pavla	3
3	Varhany	5
3.1	Nejstarší varhany	5
3.2	Anton Reiss	6
3.3	Pozitiv	7
3.4	Lepold Spiegel	9
3.5	Velké varhany	9
3.6	Bratři Paštikové	13
3.7	Harmonia	15
3.8	Zvonohra	15
4	Varhaníci a ředitelé kůru	17
4.1	Středověk	17
4.2	Panecius	17
4.3	Antonín Syrůček	18
4.4	Karel Václav Holan Rovenský	18
4.5	Antonín Volánek	21
4.6	Jan Nepomuk Bayer	21
4.7	Jan Bayer	22
4.8	Josef Vašata	22
4.9	Antonín Heřman	23
4.10	Antonín Roesel	24
4.11	Josef Solnař	25
4.12	Richard Šváb	25
4.13	Josef Lecian	26

4.14	Ondřej Valenta	26
5	Hudebníci mezi kanovníky	27
5.1	Jan Sixt z Lerchenfelsu	27
5.2	Jan Nepomuk Boháč	27
6	Vyšehradský sborník	29
7	Archiv hudebnin	31
7.1	Skladatelé zastoupení svými díly v archivu hudebnin	31
8	Místo posledního odpočinku	48
9	Závěr	52
10	Literatura a prameny	53
10.1	Literatura	53
10.2	Prameny	56

1 Úvod

Téma diplomové práce jsem si zvolil ze zájmu o historii svého působiště, které je velmi inspirativní, významné, ale stále z velké části neprobádané a skryté v jakémsi oparu dějin.

Cílem práce bylo shromáždit informace vztahující se v různých ohledech k hudbě, která kdy zaznívala, nebo alespoň zaznívat mohla, ve vyšehradské bazilice sv. Petra a Pavla. Žádná publikace ani odborný článek se této problematice zatím cíleně nevěnoval.

Základním záměrem je tedy podchycení co největšího množství roztržštěných faktů, které mohou ke zmapování hudebního dění v jednom z našich nejvýznamnějších kostelů přispět a postupně vytvořit jeho ucelenější obraz.

Tak zvané velké dějiny našich zemí často souvisely s Vyšehradem velmi úzce, proto se úvodní kapitola práce věnuje obecným dějinám Vyšehradu, ale pouze co nejúčelněji tak, aby uvedené historické souvislosti vytvářely pozadí pro další dění. V návaznosti na stavební vývoj baziliky přináší další kapitola dějiny varhan, které v bazilice stály a stojí. Informace o nich jsou doplněny stručnými přehledy profesních životopisů varhanářů, kteří pro Vyšehrad vytvořili některá ze svých děl. Další kapitoly se věnují osobnostem, které na Vyšehradě působily – především varhaníkům a ředitelům kůru, ale také kanovníkům, kteří byli sami hudebníky. Následující dvě kapitoly se věnují hudebninám – Vyšehradskému sborníku z 15. století a sbírce hudebnin převážně z 19. a 20. století. Závěrečná kapitola myslí tak řečeno na věci poslední, neboť spojení Vyšehradu se hřbitovem je velmi silné a hudebníci, kteří jsou zde pohřbeni, tak vlastně také k Vyšehradu patří.

Vyšehradská bazilika si jistě zaslouží pozornost nejen pro svoji architekturu či výtvarnou výzdobu, ale i pro hudbu, která zde zaznívala a snad i zaznívá a zaznívat bude.

2 Dějiny Vyšehradu

Pro vytvoření historického rámce pojednávání tematiky představme hned na úvod kontext, který nám dává přehled vývoje osídlení a stavební činnosti na Vyšehradě. Alespoň tedy v té míře, která může mít vliv na sledovanou problematiku hudební.

2.1 Sídlo panovníků

Na strategicky situovaném kopci nad řekou Vltavou se usadili nejstarší archeologicky doložitelní obyvatelé v době eneolitu (kolem 3 000 let př. n. l.). Osídlení však nebylo pravděpodobně bez přerušení. Archeologové mohou doložit dále až hradiště z 10. století našeho letopočtu. Toto hradiště je zmiňováno již i v písemných pramenech, a to k roku 1003. Patrně z 10. století také pocházejí zbytky nejstaršího známého kostela na Vyšehradě, který měl křížovou dispozici a na jeho místě byla později vystavěna románská bazilika sv. Vavřince. Z románských staveb jsou dále zachovány již jen zbytky mostu, který spojoval královský a knížecí palác s bazilikou sv. Petra a Pavla, a rotunda sv. Martina. Mimo další kamenné stavby v té době byl na Vyšehradě ještě kostel sv. Klimenta. Jeho poloha však není dnes známa. Vyšehrad si za své sídlo zvolil (z důvodů sporů se svým bratrem, biskupem Jaromírem, který sídlil na Pražském hradě) první český král Vratislav I. (Vratislav II. jako kníže). Kolem roku 1070 zde také zakládá kolegiátní kapitolu, která byla vyjmuta z moci pražského biskupa, ale podléhala přímo papeži (potvrzeno papežem v roce 1144¹). Po Vratislavovi na Vyšehradě sídlili ještě jeho nástupci, knížata Konrád a Soběslavové I. i II. Poté ovšem Přemyslovci opět přesídlili na Pražský hrad a Vyšehrad stál stranou zájmu až do doby Elišky Přemyslovny a Karla IV. Zvláště Karlovým řízením se přepracovávala nejen kapitulní bazilika, ale také opevnění včetně bran, a byl vystavěn nový kostelík sv. Jana. Samotný královský hrad byl rozsáhlý a výstavný. Měl nejméně čtyři paláce.²

---

¹ NECHVÁTAL, Bořivoj a Vladimír HYHLÍK. *Vyšehrad: Kapitulní chrám sv. Petra a Pavla*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad.

² DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů: Vyšehrad*. 3., opr. vyd. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-402-9.

Po obsazení Vyšehradu husity (r. 1420) byly budovy včetně kapitulní baziliky poničeny. Zřejmě však ne příliš vážně a mohly být dále částečně užívány. Avšak bylo zjevně potřeba po husitských nepokojích Vyšehrad znovu oživit, a tak Jiří z Poděbrad roku 1452 vydává na Vyšehradě parcely pro stavbu domů zdarma. Dále se Vyšehrad rozvíjel jako běžné poddanské městečko (poddané po sporech o samostatnost Kapitulě) až do roku 1639, kdy byl poničen bombardováním švédských vojsk. Následně bylo rozhodnuto o stavbě barokní pevnosti. S tou bylo započato roku 1653. Za obět jí padla většina starších budov. Další stavební činností Vyšehrad ožil až v 19. století. V polovině století vznikají kanovnické domy a rezidence a v 70. letech nové proboštství. Mezi lety 1889 – 1893 vzniká národní pohřebiště Slavín v sousedství baziliky. V roce 1911 byla zrušena pevnost. Postupně tak začíná Vyšehrad získávat dnešní podobu.³

2.2 Bazilika sv. Petra a Pavla

Spolu s kapitulou byla založena i bazilika sv. Petra (zasvěcení sv. Pavlovi přibýlo později). Zakladatel kapituly, kníže Vratislav II., nanosil podle legendy do základů stavby dvanáct nůsí kamene. Bazilika byla založena v sousedství knížecího a královského paláce, ale mimo vlastní areál hradu, a přístup do ní byl tedy vyřešen mostem z paláce přes příkop. Tato románská bazilika byla trojlodní asi s rozměry 53 x 17 metrů. Vzorem jí byla nepochybně Spytihněvova bazilika na Pražském hradě – také měla apsidy na východním i západním konci. Měla také zvonici se zvony. Ještě před rokem 1129 byla bazilika rozšířena a vyzdobena z podnětu knížete Soběslava. Při bojích mezi králem Václavem I. a jeho synem Přemyslem Otakarem bazilika vyhořela. Po roce 1249 tak začíná její postupná oprava a přestavba. Královna Eliška Přemyslovna trávila závěr svého života u svého nevlastního bratra, vyšehradského probošta Jana III. Volka. Vynakládala značné snahy o zvelebení kapitulního kostela. Na její snahy navázal Karel IV., který nechal baziliku významně rozšířit. Přesněji řečeno prodloužit – přístavbami na západní i východní stranu. Na západní straně vzniklo gotické trojlodí s bočními kaplemi a atriem před vstupem a na východě vysoký gotický chór. Tento komplex zřejmě záměrně spojených částí různého stáří vytvořil dohromady největší sakrální stavbu předhusitské Prahy – kapitulní kostel tehdy dosáhl délky 110 metrů. Připomeňme,

---

³ KOLMANOVÁ, Drahomíra. Historie vyšehradských sadů. *Královský Vyšehrad II: sborník příspěvků ke křesťanskému miléniu a k posvěcení nových zvonů na kapitulním chrámu sv. Petra a Pavla*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 344-357. ISBN 80-7192-599-3.

že vyšehradská bazilika měla významné místo v Karlově korunovačním řádu a jeho řádu pohřebním. Ten byl dokonce dodržen i při druhém pohřbu Václava IV. (roku 1423). Koncem 14. století při kapitule působilo na sto duchovních. Mezi roky 1420 a 1462 sloužil kostel pro bohoslužby kališnické. Pravděpodobně nebylo možné používat kostel celý, ale jen jeho část. Stavba tak byla ukončena novým závěrem, který původní stavbu rozdělil a zkrátil. Stav kostela nebyl poté dlouho uspokojivý – v roce 1495 byl částečně opraven a vysvěcen, ale roku 1503 spadl jeden pilíř. K významnější opravě došlo až v letech 1575 a 6, kdy bylo patrně postaveno nové kněžiště s oltářem. V této podobě setrval kostel až do roku 1723, kdy byla zahájena přestavba pod vedením F. M. Kaňky (snad podle plánů G. Santiniho). Stavba trvala do roku 1729. Kostel byl nově zaklenut a získal nové průčelí. Rozvržení chrámu se shodovalo se základní osnovou západní karlovske přístavby.⁴

Z iniciativy probošta Václava Štulce bylo započato na konci 19. století s novogotickou přestavbou, která měla za cíl vyjádřit gotickou podobu kostela ve 14. století. Přestavba probíhala v letech 1885 – 1903 podle plánů Josefa Mockera. Bylo prodlouženo kněžiště, ale jinak zůstal zachován obrys karlovske stavby. Bazilika byla nákladně vyzdobena. Získala podobu, v jaké jí známe dnes.⁵

Poslední významná oprava proběhla v letech 1979 – 1994.⁶ V roce 2003 byl chrám papežem Janem Pavlem II. povýšen na baziliku minor.⁷

---

⁴ NECHVÁTAL, Bořivoj a Vladimír HYHLÍK. *Vyšehrad: Kapitulní chrám sv. Petra a Pavla*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad.

⁵ tamtéž

⁶ tamtéž

⁷ LOJKA, Karel. Bazilika sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. *Vyšehradská kapitula* [online]. 2012 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://www.kkvys.cz/bazilika-sv-petra-a-pavla/>

3 Varhany

3.1 Nejstarší varhany

Jako o dalších oblastech souvisejících s chrámovou hudbou na Vyšehradě, nemáme ani o varhanách přesnějších zpráv z období středověku. Můžeme se domnívat, že situace snad mohla být vzhledem k velikosti baziliky podobná jako na Pražském hradě.

Tam byly mezi lety 1255 a 1256 postaveny varhany, které jsou uváděny v pramenech jako „nové“, takže se lze právem domnívat, že katedrální kostel sv. Víta měl varhany již i dříve, které pocházely snad z doby po požáru kostela v roce 1142. Avšak i tyto varhany z 12. století mohly být postaveny místo starších varhan, požárem zničených, ze století 11., kdy v roce 1068 prováděl probošt Marek reorganizaci liturgického zpěvu.

Varhanáři schopní stavby nových nástrojů byli v Praze asi už před rokem 1255, kdy byly na Hradě stavěny „nové“ varhany. Nejstarší pražský varhanář, kterého známe jménem, je malostranský měšťan a konšel Mikuláš uváděný v polovině 14. století.

Uvažujeme-li o existenci varhan v této době i na Vyšehradě, nemáme kromě analogií žádných jiných důkazů. Avšak kvůli neprobádanosti této problematiky je třeba využít i jich.

K tomu se u Němce⁸ dočteme v jeho odkazech na prameny a literaturu, že *„dne 1. listopadu 1420 při pustošení Vyšehradu vzaly za své také varhany“*.

Další vývoj Vyšehradu už byl velmi specifický. Varhany během renesance byly běžnou součástí našich kostelů, ale kdy byly postaveny nějaké varhany na Vyšehradě, nevíme.

Přesné zprávy máme až z konce 18. století. V roce 1795 postavil dvoumanuálové varhany Anton Reiss.⁹

---

⁸ NĚMEC, Vladimír. *Pražské varhany*. Praha: František Novák, 1944

⁹ MYŠKA, Rudolf. *Varhany v Praze*. Havlíčkův Brod: vlastním nákladem, 2005. ISBN 80-239-5944-1.

3.2 Anton Reiss

Narodil se v roce 1741 v Trutnově. Při cestách za vzděláním prošel Vídeň, Vratislav, Drážďany a Prahu, aby se právě v ní usadil. V Praze žil až do své smrti v roce 1815.

Tento varhanář je hodnocen velmi vysoko. Pracoval mimo jiné na údržbě varhan na Strahově, v katedrále sv. Víta, přenesl varhany z kostela sv. Máří Magdalény do Trutnova, ale také vytvořil řadu vlastních nástrojů. Mezi jeho vlastní díla patří zejména varhany v kostele Nejsvětější Trojice ve Slaném, sv. Jakuba na Zbraslavi, sv. Salvátora u paulánů na Starém Městě (po zrušení kláštera je sám přenesl do litoměřické katedrály).¹⁰

Pro zajímavost uvedme dispozice jeho nástrojů ve Slaném jako příklad spíše menších dvoumanuálových varhan a u sv. Salvátora/v Litoměřicích.

Slaný

Hlavní stroj:

Principál	8´
Flauta	8´
Salicional	8´
Octava	4´
Quinta	3´
Superoctava	2´
Mixtura	2´, 4x

Menší stroj:

Copula major	8´
Copula minor	4´
Principál	2´

Pedál:

Subbas	16´
Violonbas	8´

---

¹⁰ SVOBODA, Štěpán. Reiss Anton. *Varhany a varhanáři v České republice* [online]. [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <http://www.varhany.net/zivotopis.php?idv=143174>

Jako příklad větších Reissoových varhan uveďme jeho varhany v litoměřické katedrále, přenesené z **kostela sv. Salvátora v Praze**.

Hlavní stroj:

Flauta dulcis	16´
Principal	8´
Flauta amabilis	8´
Salicional	8´
Viola da gamba	8´
Octava	4´
Quinta	3´
Octava	2´
Quintadecima	1 ½´
Superoctava	1´
Mixtura	(1´) 6x
Cymbel	(½´) 3x

Menší stroj:

Copula maior	8´
Principál	4´
Copula minor	4´
Fugara	4´ (původně zřejmě Principál 2´, nebo Fugara 2´)
Quinta	1½´
Mixtura	(1´) 4x

Pedál:

Subbas	16´
Bourdon	16´
Principálbas	8´
Quintbas	6´
Octavbas	4´
Cornet	(4´) 2x ¹¹

3.3 Pozitiv

---

¹¹ NĚMEC, Vladimír. *Pražské varhany*. Praha: František Novák, 1944

Vyšehradská bazilika je mezi hudebníky známá dnes díky svým velkým romantickým varhanám bratří Paštiků. K tomuto nástroji se dostaneme níže. Donedávna stál bez povšimnutí v Šancovské kapli (vpravo od presbytáře; uzavřená kaple v závěru pravé boční lodi) pozitiv. Není přesně zdokumentováno, jak se tento nástroj do baziliky dostal. Podle ústního sdělení emeritního probošta kapituly, P. Antonína Doležela, šlo o dar z pozůstalosti některého z dirigentů Národního divadla, který tento nástroj měl ve svém domě. Více podrobností o historii cesty nástroje na Vyšehrad se zatím nepodařilo zjistit.

Při bližším zkoumání nástroje, který jinak podobou své skříně, v jejímž podstavci je zjevně dodatečně přibudováno šlapání vzduchu po vzoru harmonií, nevzbuzuje zvláštní pozornost, bylo zjištěno, že jde o velmi kvalitní práci. Čela kláves jsou provedena zdobně, rejstříková táhla jsou kovaná a prospektové píšťaly částečně zdobené prolamováním. Při otevření vzdušnice byl objeven štítek s podpisem autora i datací vzniku nástroje. Tento pozitiv je dílem Leopolda Spiegela a byl dokončen 15. srpna 1717. Spiegel se zde podepsal jako „*c. a k. dvorní stavitel varhan a klavírů usazený na Malé Straně*“.

Podle zjištění diecézního organologa Štěpána Svobody jde o jeden z mála téměř kompletně zachovaných pozitivů tohoto varhanáře. V nástroji je zachována většina píšťalového fondu. Píšťaly jsou v relativně dobrém stavu. Varhany však nejsou v současné době hratelné a to kvůli dřevým měchům, které však nejsou původní. Při instalaci těchto šlapacích měchů (viz výše) byl přívod vzduchu necitlivě připojen přímo do vzdušnice, ve které byl pro tento účel vyříznut otvor.

Štítky s označením rejstříků jsou již nečitelné. Varhany mají čtyři rejstříky. Jejich pravděpodobná dispozice je:

Copula major	8´
Copula minor	4´
Principál	2´
Mixtura	1 ½´ 2x

Němec zmiňuje, že jediným dochovaným nástrojem L. Spiegela, je pozitiv z roku 1717, který má on sám, Němec, ve svém vlastnictví. Podle potvrzení organologa Štěpána Svobody, jde právě o pozitiv, který je dnes na Vyšehradě.

Původně byl určený pro některý z pražských kostelů, ale jeho postupné putování, včetně jeho zatím poslední cesty na Vyšehrad (viz výše) není zdokumentované.

Jde bez pochyby o velmi vzácný nástroj velké historické a umělecké hodnoty, jehož citlivé a vysoce poučené restaurování bude v nejbližší době nezbytné.

3.4 Lepold Spiegel

Narodil se v roce 1680 v Praze, kde i žil a tvořil. Z jeho nástrojů se dochovaly již jen skříně, do kterých byly později vestavěny nástroje novější (sv. Michal – přeneseno do Rokycan, sv. Voršila, Roudnice). Zemřel v roce 1730 a byl pohřben u kostela sv. Vavřince.¹²

3.5 Velké varhany

Vskutku ozdobou a důstojnou součástí interiéru baziliky jsou velké varhany v neogotické skříně z dílny bratří Paštiků.

Varhany jsou na obvyklé proporce našich kostelů a v nich umístěných varhan vskutku velkým nástrojem. Porovnáme-li jiné podobně velké kostely, varhany v nich jsou zpravidla podle hrubého odhadu přibližně o 10-25 rejstříků menší. Při přestavbě baziliky zjevně byly do velkorysých plánů zahrnuty i varhany, které tak mohli jejich autoři postavit jako skutečně reprezentativní nástroj.

Impozantní je už samotná skříň, kterou tvoří dvě věže po stranách a střední, nižší, část mezi nimi pod oknem. Neogotický prospekt je tvořen v každé věži pěti píšťalovými poli a jedním píšťalovým polem na boční straně, směrem k oknu. Přední pole jsou zvlněná na půdorysu skříně, kde dvě krajní vížky přes menší rovné pole přecházejí do vysoké střední věže. Boční pole, která jsou umístěna nad střední částí nástroje směrem k oknu, jsou naproti tomu rovinná. Píšťaly téměř stejné délky zde stojí v rovině vedle sebe.

---

¹² NĚMEC, Vladimír. *Pražské varhany*. Praha: František Novák, 1944

Skříň je zdobená řezbami v neogotickém stylu. Vytvořil je řezbář Mráz podle návrhu F. Mikše.¹³ Stejně tak je vyzdoben stůl, který stojí před nástrojem v ose kůru, čelem k oltáři. Reprezentativní stůl je velmi vkusně a přehledně uspořádán. Ve čtyřech řadách nad sebou je symetricky rozmístěno šedesát táhel rejstříků a dalších ovládacích prvků.

Zvuková stránka nástroj vychází z vrcholně romantického ideálu. Nástroj má velké množství rejstříků v základní, osmistopé, poloze. Rejstříky jsou velmi citlivě intonovány tak, že nástroj díky tomu je schopný vytvářet řadu velmi jemně odstíněných zvukových barev.

V dispozici každého z manuálů je principálový hlas, jemný smykavý hlas, silnější smykavý hlas, krytý hlas i flétnový hlas v základní poloze. Každý z těchto hlasů je specifický a všechny hlasy jsou diferenciovány a odstupňovány podle manuálů. Obdobná situace je i s šestnáctistopými hlasy, kterých je v manuálech celkem pět, i čtyřstopými hlasy. Samostatným dvoustopým registrem je pouze jemný Flageolet ve III. manuále. V I. manuále najdeme ještě kombinaci kvinty $2\frac{2}{3}'$ a oktávy $2'$. I. i II. manuál je završen Mixturou, estetika doby už však nevyžadovala, aby touto zvukovou korunou byl dotvořen i III. manuál.

Každý stroj má také svůj jazykový hlas. I. manuál jasnou Trompetu, II. manuál velmi výrazný a zpěvný Klarinet, III. manuál jemný a ušlechtilý Hoboj a pedál Pozoun, z něj je extenzí vytvořena ještě Trompeta.

Varhany jsou zachovány z větší části v původní podobě. Při opravě v letech 1992 – 1994 firmou Rieger-Kloss byla pneumatická traktura převedena na elektrickou, jinak vše zůstalo beze změny.^{14 15}

Dispozice zůstala shodná s původní. Přibýlo pouze Tremolo.

---

¹³ NECHVÁTAL, Bořivoj a Vladimír HYHLÍK. *Vyšehrad: Kapitulní chrám sv. Petra a Pavla*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad.

¹⁴ MYŠKA, Rudolf. *Varhany v Praze*. Havlíčkův Brod: vlastním nákladem, 2005. ISBN 80-239-5944-1.

¹⁵ potvrzeno také varhanářem V. Turnwaldem, který měl v té době i následujících letech na starosti servis nástroje

Dispozice:**I. Manuál:**

Principál	16´
Bourdun	16´ (ext. z Krytu 8´)
Principál	8´
Flétna dvojité	8´
Gamba	8´
Kryt	8´
Roh noční	8´
Oktáva	4´
Flétna	4´
Fugara	4´
Kvinta	2 $\frac{2}{3}$ ´ 2x
Cornet	8´ 3x
Mixtura	5 $\frac{1}{3}$ ´ 5x
Trompeta	8´

II. Manuál:

Kvintadena	16´
Principál	8´
Flétna dutá	8´
Flétna trubicová	8´
Kryt	8´
Fugara	8´
Salicional	8´
Viola d'amour	8´
Oktáva	4´
Flétna	4´
Mixtura	2 $\frac{2}{3}$ ´ 4x
Clarinet	8´

III. Manuál:

Kryt jemný	16´
Salicet	16´
Principál	8´
Flétna harmonická	8´

Kryt líbezný	8´
Vox coelestis	8´
Aeolina	8´
Oktáva	4´
Flétna příčná	4´
Viola	4´
Kvinta flétnová	2 ⅔´
Flageolet	2´
Oboe	8´

Pedál:

Principálbas	16´
Violonbas	16´ (trans. z Principálu 16´ z I. manuálu)
Subbas	16´
Kryt tichý	16´
Salicet	16´
Oktávbas	8´
Bourdun	8´
Cello	8´
Posona	16´
Trompeta	8´ (ext. z Posony 16´)

Nástroj je dále vybaven řadou pomůcek, které po dobovém zvyku usnadňují hru, zejména registraci, tak, aby byl varhaník co nejsoběstačnější. Tyto pomůcky jsou důmyslně koncipované a navzájem se doplňují.

Předně uvedme, že třetí manuál je v žaluziích. Je díky ním možné odstínit dynamiku třetího manuálu ještě ve větší šíři než použitím různých kombinací rejstříků.

Promyšlený a nenahodilý je výběr oktavových spojek. Nástroj nedisponuje všemi oktavovými spojkami, které by bylo možné postavit, ale těmi, jejichž využití má v rámci zvukového stylu nástroje smysl. Jde o tyto spojky:

čtyřstopé – II / I, III / I, III / II
šestnáctistopé – III / I, III / II

Je zřejmé, že například šestnáctistopé druhého manuálu do prvního nebylo pro potřebné nebo vhodné. Stejně tak oktávové spojky v rámci jednoho manuálu. Absence oktávových spojek do pedálu je zase důkazem, že pedál má plnit basovou polohu, není-li třeba do něj čtyřstopou spojkou spojovat vyšší hlasy.

Vedle oktávových spojek jsou zde pochopitelně všechny obvyklé osmistopé spojky:

I / P, II / P, III / P, II / I, III / I, III / II

Pro usnadnění registrace je nástroj vybaven po dobovém zvyku crescendovým válcem s vypínačem a pevnými kombinacemi. Pevných kombinací je vystavěna pestrá řada:

Pianissimo, Piano, Mezzoforte, Forte, Fortissimo, Pleno

K těmto kombinacím celého stroje disponuje nástroj ještě dělenými kombinacemi pro jednotlivé stroje:

Tutti II. manuálu, Tutti III. manuálu, Piano pedálu, Mezzoforte pedálu, Kombinace pedálu k II. manuálu, Kombinace pedálu ke III. manuálu.

Vedle pevných kombinací je umožněna volba i jedné volné kombinace. Volná kombinace se připravuje na zvláštní liště, která je umístěna mezi manuály a notovým pultem po celé délce hracího stolu. Tato lišta je vybavena zmenšenými rejstříkovými štítky ve stejné barevnosti jako u ručních rejstříků, nad kterými je vždy po jednom táhélku.

Dále se dá spojit volba ručních rejstříků s kombinacemi. Nebylo zapomenuto ani na vypínač jazykových rejstříků (ne jednotlivě, ale všech najednou).

3.6 Bratři Paštikové

Bratři August (1862 – 1934), Josef (1864 – 1918) a Bohumil (1870 – 1942) se vyučili v pražské dílně Karla Schiffnera, kde se mimo jiné seznámili i s pneumatickou trakturou. August a Josef sbírali též nějaký čas zkušenosti při práci v Německu. V devadesátých letech devatenáctého století však již všichni tři bratři začínají pracovat společně. Podnik Bratři Paštikové sídlil částečně na pražském

Žižkově, kde pracovali Josef a Bohumil, a v Čestíně (na Kutnohorsku), kde pracoval August. Po smrti Josefa (1918) zanikl společný podnik, ale Bohumil i August ještě pokračovali v samostatné činnosti. Bohumil se sídlem ve Staré Boleslavi a August dále v Čestíně.

Mezi jejich nejceněnější nástroje patří trojice velkých třímanuálových varhan – Emauzský klášter v Praze (1897/8, 64 rejstříků), katedrála sv. Petra a Pavla v Brně (1909, 65 rejstříků) a vyšehradský kostel sv. Petra a Pavla. Povšimněme si, že z této trojice je dodnes již zachován pouze nástroj vyšehradský. Varhany v Emauzích byly zničeny v závěru II. světové války a brněnské varhany byly velmi výrazně předělávány.

Samostatnými díly bratrů Bohumila a Augusta potom jsou zejména nástroje ve Staré Boleslavi a u sv. Tomáše v Praze (Bohumil) a u sv. Jana Nepomuckého v Plzni (August).

Celkem tito tři bratři, ať již společně nebo samostatně, postavili více než sto varhan.

Varhany z dílen bratří / Bratří Paštiků byly a jsou ceněny, jak uvádí Černušák¹⁶, pro svoji: *„krásnou, mohutnou intonaci, přesný chod vlastní zdokonalené a patentované pneumatické traktury s účelně vybavenými hracími stoly a dokonalými pomocnými zařízeními.“* Němec bratry Paštiky při popisu emauzského nástroje i přes osobní odchylnost ve vkusu nemůže než ocenit jako: *„varhanáře-umělce“, „podal hlasy v dokonalém intonačním odlišení jednotlivých zvukových povah. Při tom i příhodná volba mensur byla splněna takřka bez námitek; vícenásobné, krásně posazené smíšené hlasy dodávaly plenu nevtíravý lesk...“* a dodává, že *„Znaky poctivé práce varhanářské, třebas již značně závislé na módních požadavcích a zvukově již značně a zbytečně ztemnělé, ukazují varhany postavené firmou Bratří Paštikové.“*

Na okraj uvedme, že Němec¹⁷ je velmi vyhraněn proti stylu pozdních romantických varhan, ale i přes to velmi vysoko cení nástroje bratří Paštiků a

---

¹⁶ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDROŇ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

¹⁷ NĚMEC, Vladimír. *Pražské varhany*. Praha: František Novák, 1944

zejména tedy nástroj emauzský, kterému mimo jiné věnuje ve své knize dokonce pět fotografií, zatímco ostatní varhany jsou vždy zastoupeny jen fotografií jednou (P. Marie před Týnem a sv. Jakub a Loreta mají dvě či tři fotografie). Je pro problematiku Vyšehradu vskutku příznačné, že fotografií není zdejší nástroj vůbec zachycen (to však může snad souviset se složitější situací při tvorbě knihy – vyšla v r. 1944) a popis (s. 212 a 213) je vlastně jen záznamem dispozice bez významnějších komentářů.

3.7 Harmonia

Bazilika je kromě výše uvedených dvou nástrojů varhanních ještě vybavena dvěma harmonii. Jedno, anglické provenience, se nachází v sakristii a druhé, českého původu, stojí na hlavním kůru. Historicky zde sloužilo jako náhrada při výpadku proudu nebo poruchách či odstávkách velkých varhan.

3.8 Zvonohra

Konečně zbývá ještě zmínit vyšehradské zvony, které jsou také sice velmi specifickým ale přeci – hudebním nástrojem, který k chrámům patří.

Ve věžích baziliky zůstaly zachovány dva historické zvony - sv. Petr a Pavel, který je dílem Brixího (též Brikcího) z Cymperku z roku 1584; druhý je dílem Baltazara Hoffmanna z roku 1621.¹⁸

Mezi lety 1993 až 2001 probíhaly snahy o doplnění zvonů, které byly zrekvírovány za I. světové války. Sestava 18 nových zvonů o celkové hmotnosti 2200 kg (4 velké se jmény Marie – 660 kg (tón a1), Josef – 290 kg (tón cis2), Richard – 220 kg a Václav – 190 kg) a 14 menších pro zvonohru (se jmény například Anežka Česká, Zdislava, Jan Sarkander, Antonín Paduánský, Milena, Kliment, Jiří, František, Jan Křtitel, Prokop). Nyní je tedy v obou chrámových věžích osazeno celkem 20 zvonů, další je umístěn v sanktusní věžičce. Zvony jsou uváděny v pohyb elektrickým pohonem, který je řízen počítačem. Zvonohra zní každou celou hodinu od 11 hodin dopoledne do 21 hodin večer. Zvonohru

---

¹⁸ NECHVÁTAL, Bořivoj a Vladimír HYHLÍK. *Vyšehrad: Kapitulní chrám sv. Petra a Pavla*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad, 1995.

rozeznávají elektromagnetická kladívka řízená počítačovou technikou. V počítači je nastaven program s 50 melodiemi, které byly upraveny a aranžovány varhaníkem Jaroslavem Vodrážkou (1930 - 2019) v rozsahu $d^1 - cis^2$ (chromaticky). K počítači je možné připojit klaviaturu, na které je možné zahrát libovolnou melodii ručně v daném tónovém rozsahu.¹⁹

---

¹⁹ LOJKA, Karel. Zvony a zvonkohra v bazilice sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. *Vyšehradská kapitula* [online]. 2012 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://www.kkvys.cz/bazilika-sv-petra-a-pavla/>

4 Varhaníci a ředitelé kůru

Soupis varhaníků vychází ze seznamů, které vypracoval stručně Vladimír Němec (Pražské varhany, 1944). Seznam jistě není kompletní a nepokrývá kompletní dějiny vyšehradského kostela. Je jaksi příznačné, že působení na Vyšehradě bylo vždy do jisté míry vnímáno jako vedlejší. Pokud jsou zdejší varhaníci uváděni ve slovnících, je to především proto, že vynikali i v jiných oblastech hudby. Zejména šlo o skladatele a dirigenty. Některá jména však přecijen vystupují nad jakýsi průměr a je zřejmé, že šlo o osoby uznávané a schopné.

4.1 Středověk

Z nejstarších dob nemáme bližších zpráv. Můžeme se jen dohadovat a pomocí analogií (viz kapitola Varhany) domýšlet, jak mohl nejstarší hudební život baziliky vypadat. Vyšehradská bazilika patřila mezi nejdůležitější kostely v celé zemi – zvláště za krále Vratislava a jeho nástupců, kteří sídlili na Vyšehradě, a za císaře a krále Karla IV. Musel tak nezbytně být věnován zřetel i na hudbu zde provozovanou, protože doprovázela i obřady státního významu. Víme, že v rámci institucionalizace chrámového zpěvu ve středověku (13. století za děkana Víta a biskupa Tobiáše z Bechyně a ve 14. století za arcibiskupa Arnošta z Pardubic) byla i na Vyšehradě, podobně jako u sv. Víta na Hradě, zřizována speciální hudební tělesa. Jejich členové byli školení a profesionalizovaní zpěváci (mansionáři, choralisté, žaltárníci a bonifanti).²⁰ Podrobnějších zpráv však nenacházíme.

4.2 Panecius

Tohoto kantora zmiňuje Němec²¹ pouze mimo seznamy varhaníků a ředitelů kůru průběžně v textu. Uvádí, že jeho působení na Vyšehradě je doloženo k roku 1602. Je však důležité jej uvést, neboť jde o nejstaršího zde působícího kantora, jehož známe jménem.

---

²⁰ MACEK, Petr, ed. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Supraphon, 1997. ISBN 80-705-8462-9.

²¹ NĚMEC, Vladimír. *Pražské varhany*. Praha: František Novák, 1944

4.3 Antonín Syrůček

(asi 1715 – 1762)

Vedení kůru kostela sv. Petra a Pavla na Vyšehradě se věnoval 23 let. Téměř všechny skladby, které se nám od něj dochovaly, v závěru svého života věnoval kapitulnímu děkanovi Prokopu Schuknechtovi. Styl jeho skladeb je blízku stylu F. X. Brixiho. Mezi jeho skladbami jsou ceněny zejména Missa coronata a pastorální Missa Bethlemistica.²²

4.4 Karel Václav Holan Rovenský

(1644 – 1718)

Nejvýznamnějším a zároveň v literatuře nejstarším doložitelným varhaníkem a kapelníkem vyšehradského kostela byl Karel Václav Holan Rovenský.

Tato výrazná osobnost českého baroka s velmi pestrým životem se při své pouti mezi jednotlivými působišti na přesněji neznámý časový úsek zastavila i na Vyšehradě. Holan vystřídal více působišť v pozici varhaníka, kantora a kapelníka.

Prvního vzdělání se mu dostalo v rodném Rovensku pod Troskami. Podrobnosti o jeho dalším studiu nejsou zcela přesně doloženy. Československý hudební slovník osob a institucí uvádí²³, že Holan pokračoval ve svém vzdělávání v Jičíně na tamním jezuitském gymnáziu. Slovník staročeských hymnografů²⁴ však toto tvrzení, snad naráží přímo na výše zmíněný Slovník, vyvrací. Odůvodněním pro zpochybnění možného Holanova studia na gymnáziu je jeho zjevná neznalost latinské ortografie, kterou údajně dokládá přímo část jeho slavného kancionálu, o kterém se ještě budeme zmiňovat níže.

---

²² ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮŇ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

²³ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮŇ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

²⁴ KOUBA, Jan. *Slovník staročeských hymnografů (13.-18. století)*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., Kabinet hudební historie, 2017. ISBN 978-80-88081-13-5.

Jeho nepochybně nestálá osobnost, jak uvádí prof. B. Štědroň²⁵: „*Neklidná, ale umělecky silná povaha*“; jej vedla z místa na místo, mezi jeho působišti tak nalézáme Týn nad Rovenskem (1662), Rovensko, Jičín, Turnov, Dobrovice a konečně Vyšehrad a na závěr života hrad Valdštejn, avšak tam už jako poustevník. Některé jeho přesuny zřejmě nebyly povoleny vrchností, neboť v roce 1668 po něm pátrala vrchnostenská kancelář. Po jednom měsíci od začátku pátrání už je však Holan doložen v Rovensku jako kantor a varhaník a brzy na to i jako písař.

Pravděpodobně se zúčastnil také výpravy dvou set²⁶ českých poutníků do Říma, která se uskutečnila v letech 1679 – 1680. Taková cesta musela jistě mimo jiné mít i význam pro jeho hudební rozhled a zkušenosti.

V letech 1690 a 1694 je doložen jeho pobyt v Praze. Nevíme však přesně, jak dlouho tento pobyt trval. Víme jen, že v roce 1704 už je opět v Rovensku. Protože obýval v Praze dům Arnošta Josefa z Valdštejna, tedy svého pána, majitele panství, kam patřilo Rovensko, je velmi pravděpodobné, že právě Valdštejn Holana do Prahy pozval.

Toto období je pro nás nejzajímavější. Tedy doba mezi lety 1690 a 1704, kdy působil jako varhaník a podle jeho podpisu z roku 1693 i jako „kapelmistr“ v kostele na Vyšehradě.

V této době, při svém pobytu v Praze, také spolupracoval na tisku svých děl na Starém Městě. Je to tedy období, kdy souběžně se svým působením na Vyšehradě vydává díla, která hrají významnou roli v našich hudebních dějinách. Můžeme se pouze domnívat, ale snad ne zcela scestně, že tato díla zaznívala vůbec poprvé pod jeho vedením právě z vyšehradského kůru.

Prvním dílem, vydaným v tiskárně pražského Karolina v roce 1690, jsou *Pašije P. Ježíše Krista podle sepsání sv. Matouše*. Tyto jednohlasé pašije

---

²⁵ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮŇ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

²⁶ TOMÁŠ SLAVICKÝ, Art. *Holan Rovenský, Václav Karel* in: MGG Online, hrsg. von Laurenz Lüttken, Kassel, Stuttgart, New York: 2016ff., zuerst veröffentlicht 2003, online veröffentlicht 2016, <https://www.mgg-online.com/mgg/stable/26764>

následovaly v roce 1692 *Pašije podle sepsání sv. Jana*, jejichž melodie také vycházejí z chorálu.

Nejvýznamnějším Holanovým dílem je však slavný kancionál, který vydával v letech 1693 a 1694, *Capella regia musicalis, Kaple královská zpěvní a muzikální, Kancionál a kniha zpěvní na všechny svátky a slavnosti veřejné*. Podle vrocení v jednom ze svazků je zřejmé, že toto rozsáhlé dílo měl Holan zčásti připravené již v roce 1685. Protože jde o zcela zásadní dílo a doba jeho dokončení se shoduje s dobou našeho zájmu – tedy s dobou Holanova působení na Vyšehradě, uvedme více podrobností. Rozsah se liší podle vydání od 416 do 448 stran. Dílo bylo vydáno velmi reprezentativně, například včetně celostránkových rytin. Je zajímavé, že do později vydávaných svazků některé skladby pro tisk sázel Holan sám. Zpěvník obsahuje 51 ranních písní, 67 adventních, 91 vánočních, 47 pro Nový rok a následné svátky, 110 o umučení, 94 o vzkříšení, 11 o nanebevstoupení, 23 svatodušních, 20 trojičních, 31 o nejsv. svátosti oltářní, 27 mariánských, 80 o svatých a další písně o svatých jsou řazeny různě v průběhu roku, stejně jako písně za počasí, dále pak písně na místa mešního ordinária, requiem atd. Celkem čítá asi 770 písní (z toho 643 notovaných, zbylé pouze jako text). Je tak jedním z nejrozsáhlejších staročeských kancionálů. Písně jsou zde uvedeny zpravidla s číslovaným basem. Některé mají vypracované i instrumentální doprovodné hlasy. 299 písní je uvedeno ve dvou hlasech, tj. melodie a číslovaný bas; 243 ve třech hlasech, triová sazba dvou hlasů s doprovodem; 84 písní čtyřhlasých; 10 pěťhlasých; 4 šestihlasé. Všechny písně nejsou pochopitelně pouze Holanovým dílem. Některé písně přejímal (např. od Michny) nebo se alespoň inspiroval. V instrumentálních doprovodech používá housle (často ve dvojici), violy, klariny a pozouny.

V roce 1704 je doloženým Holanovým působištěm opět Rovensko, kde se věnoval tentokrát kamenictví. Od roku 1708 žil deset let jako poustevník na hradě Valdštejně, kde i zemřel.

Tento „muž neklidného ducha a velkých plánů“ a „roztěkaný hledač a tulák, postava plná barokního napětí a rozporu mezi světem a absolutnem“ (A. Škarka)²⁷

---

²⁷ KOUBA, Jan. *Slovník staročeských hymnografů (13.-18. století)*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., Kabinet hudební historie, 2017. ISBN 978-80-88081-13-5.

je jednoznačně nejpozoruhodnější a nejvýznamnější osobností, která řídila vyšehradský hudební život.

4.5 Antonín Volánek

(1761 -1817)

(Varianty jména: Anton Wolanek; Wolaneck)

Tento skladatel a kapelník působil jako vyšehradský varhaník v letech 1790 – 1801. Bylo to v době, kdy mimo jiné dirigoval ve Stavovském divadle pražskou premiéru Mozartovy Kouzelné flétny (v r. 1792). V tomto divadle působil jako houslista (od roku 1783) a hudební ředitel a později také v C. K. Vlasteneckém divadle, tzv. Boudě, a dále jako kapelník v malostranském divadle u Dominikánů, které bylo v roce 1813 zrušeno. Je uváděn jako plodný autor, ovšem zejména světské hudby – klavírní sonáty, tance (Deset německých tanců a Deset ländlerů vyšlo i tiskem), symfonie, scénická díla (opery, singspiely, balety a pantomimy). Duchovní skladby však tvořil také – mše, graduale, offertoria, requiem nebo Te Deum. Během svého divadelního působení nastudoval kromě již zmíněné Kouzelné flétny i další Mozartovy opery – Únos ze Serailu, Cosi fan tutte a Don Giovanni. Jeho skladby se v první polovině 19. století hrály dokonce i ve Vídni, Augsburgu, Ulmu, Pešti a Norimberku. On sám jako kapelník hostoval krátce v Karlových Varech a Teplicích.^{28 29}

4.6 Jan Nepomuk Bayer

(1816(?) – 1894)

Bayerovi se dostalo vzdělání na pražské Varhanické škole. Třicet let působil jako sborista divadelního souboru. Od roku 1860 byl ředitelem kůru na Vyšehradě. Byl také skladatelem. Němec³⁰ zmiňuje, že „zanechal skladby církevní“, a

---

²⁸ ALENA JAKUBCOVÁ, Art. *Wolanek, Anton, WERKE, Instrumentalmusik, Gedruckte Klavierauszüge* in: MGG Online, hrsg. von Laurenz Lütteken, Kassel, Stuttgart, New York: 2016ff., veröffentlicht 2016-02-27, <https://www.mgg-online.com/mgg/stable/50122>

²⁹ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDROŇ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

³⁰ NĚMEC, Vladimír. *Pražské varhany*. Praha: František Novák, 1944.

Štědroň³¹ uvádí, že „*patrně jeho skladby byly hrány v kostele u alžbětinek*“. Což potvrzuje i Trola³².

4.7 Jan Bayer

(?)

V literatuře (Němec³³, Štědroň³⁴) se uvádí pouze velmi stručně. Dozvídáme se o něm jen, že byl okolo roku 1880 varhaníkem na Vyšehradě a působil také u alžbětinek. Je pravděpodobné, že pozice na Vyšehradě byla jeho první, neboť teprve v roce 1879 dokončil dvouleté studium Varhanické školy.

4.8 Josef Vašata

(? – 1913)

O Josefu Vašatovi se zmiňuje pouze Němec s údajem, že působil na Vyšehradě asi od roku 1893 do své smrti v roce 1913. Byl tedy spolu s ředitelem kůru Antonínem Heřmanem (viz níže) prvním varhaníkem, který působil u nových varhan bratří Paštiků.

Pro zajímavost uvedme, že z rodu Josefa Vašaty vyšel poměrně pestrý hudební rod. Jeho syn, také Josef, se kromě studia na gymnáziu v Praze vzdělával i v hudbě – nejprve u svého otce a dále pak u F. Blažka a V. Nováka. Působil jako kapelník a sbormistr postupně v Brně, Ostravě, v Rusku, na Kladně. Spoluvytvořil a dlouho vedl Středočeskou filharmonii. Složil řadu skladeb tanečních, pochodových, hudbu k činohrám, operety, mše a také německé oratorium.

Jeho bratr, Rudolf Leo, působil jako kabaretní zpěvák, člen operetních souborů a dirigent. Jako skladatel se také věnoval spíše „lehčímu žánru“ – psal

---

³¹ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮŇ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

³² TROLDA, Emanuel. Bayer, Jan Nepomuk. In: ČERNUŠÁK, Gracián a Vladimír HELFERT. *Pazdírkvův hudební slovník naučný*. Brno: Pazdírek, 1937.

³³ NĚMEC, Vladimír. *Pražské varhany*. Praha: František Novák, 1944.

³⁴ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮŇ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

tance, pochody, serenády, intermezza, písně, chansony, hudby k lidovým hrám a operety pro divadla na pražských předměstích.

Synové Josefa V. mladšího byli opět aktivní hudebníci.

Rudolf Vašata působil především jako dirigent. Tomuto oboru se vzdělal u Václava Talicha na Pražské konzervatoři. Nejprve vedl Středočeskou filharmonii, ale během svého profesního života se zaměřil především na operu – vedl operní soubory v Ostravě a Liberci. Jako dirigent byl ceněn velmi vysoko. Věnoval se i instrumentaci některých cizích skladeb.

Zdeněk Vašata vystudoval na Pražské konzervatoři hru na harfu u V. Kličky a soukromě studoval hru na varhany u M. Kampelsheimera. Působil jako varhaník na Kladně, ale podobně jako jeho bratr Rudolf, i on se věnoval především dirigování – Středočeská filharmonie, divadlo v Prešově, orchestry v Košicích a Praze. Věnoval se i kompozici – tvořil skladby chrámové, ale například i hudbu pro rozhlasové hry.³⁵

4.9 Antonín Heřman

(1866 – 1933)

Obsáhlejších informací se nám ve srovnání s Josefem Vašatou dostává o Antonínu Heřmanovi. Své profesní působení zahájil po studiu na gymnáziu a konzervatoře (v Praze) jako varhaník v Blatné (mezi roky 1893 a 1895). Z Blatné přesídlil už přímo na Vyšehrad, kde zůstal až do své smrti.

Mimo to byl činný i jako pedagog. V roce 1906 spolu s E. Treglerem založil hudební a pěveckou školu „Dvořákeum“. Od roku 1920 vyučoval obligátní klavír na konzervatoři. Vyučoval také na středních školách (1906 – 1920), Působil také jako člen poradního sboru pro hudbu ministerstva školství a sekretář státní zkušební komise pro učitele hudby v Praze.

---

³⁵ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDROŇ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

Věnoval se také sbormistrovství. Vedl pražské sbory Harmonie a Ratolest a pěveckou župu pošumavskou.

Působil i jako redaktor časopisu Hudební výchova, kam psal četné články. Mimo to napsal Intonační cvičení, Školu zpěvu elementárního a další pedagogickou literaturu.

Jako skladatel byl činný zejména v oblasti chrámové hudby, což je pro nás zajímavé, jelikož je velmi pravděpodobné, že tyto skladby byly komponovány pro vyšehradský kůr – tuto myšlenku potvrzuje Helfert³⁶. Složil české pašije, improperia, glagolskou mši a další.³⁷

Jak uvádí Helfert³⁸, na Vyšehradě Heřman „prováděl chorál i cenná díla chrámové hudby“.

4.10 Antonín Roesel

(1892 – 1957)

Vystudoval hru na varhany u Josefa Kličky a Karla Steckera na konzervatoři mezi lety 1909 a 1912. Jako varhaník působil v kostele sv. Tomáše na Malé Straně a na Vyšehradě (od roku 1914), kde se stal v roce 1933 nástupcem Antonína Heřmana jako ředitel kůru.

Z jeho odkazu kompozičního jsou zmiňovány „drobné skladby chrámové a úpravy“.

S Vyšehradem byl pracovně spojen nejen jako hudebník, ale působil tam také jako administrativní úředník Kapituly a později dokonce ředitel kapitulního úřadu.

---

³⁶ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

³⁷ ČERNUŠÁK, Gracián a Vladimír HELFERT. *Pazdírkův hudební slovník naučný*. Brno: Pazdírek, 1937.

³⁸ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

Opět jako zajímavost uvedme, že v rodě Antonína Roesela byl i další hudebník, synovec Vladimír. Ten byl hudebním pedagogem, zpěvákem, varhaníkem, klavíristou a skladatelem.³⁹

4.11 Josef Solnař

(1895 – 1938)

Posledním varhaníkem, které ve svém výčtu uvádí Němec, je Josef Solnař. Solnař však na Vyšehradě pouze zastupoval Antonína Roesela během jeho nasazení ve válce mezi lety od roku 1915 a 1918.

Vystudoval Pražskou konzervatoř i její mistrovskou školu u J. Klíčky (konzervatoř mezi lety 1911 a 1914, mistrovská škola mezi 1920 a 1921). Působil jako hudební pedagog na řadě míst Čech a Moravy. Byl činný i jako dirigent a sbormistr.

Jako ředitel kůru působil v kostele nejsv. Trojice v Podskalí a po V. Říhovském u sv. Ludmily na Vinohradech (od r. 1936).⁴⁰

4.12 Richard Šváb

(1906 - ?⁴¹)

Po vystudování konzervatoře zaujímal varhanické místo u sv. Jindřicha a vedl kůr v Braníku. Posléze byl povolán na varhanické místo na Vyšehradě.⁴²

Již v počátcích jeho kariéry o něm vyšlo v odborném tisku⁴³: „*Znudí-li vás pražská hudba chrámová, zajděte si na Vyšehrad a tady v ohni drahocenné lásky k umění vyslechněte si plamennou sílu oslavené varhanní hudby Švábovy a stav krajní vyhladovělosti po krásách hudby posvátné odtrhne vás od pozemských důvodů k životu.*”

---

³⁹ ČERNUŠÁK, Gracián a Vladimír HELFERT. *Pazdírkův hudební slovník naučný*. Brno: Pazdírek, 1937.

⁴⁰ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDROŇ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

⁴¹ datum úmrtí se nepodařilo zjistit, mj. proto, že ČSHSOaI vyšel zjevně ještě za Švábova života (r. 1965)

⁴² tamtéž

⁴³ *Hudební zpravodaj: Nezávislý informační časopis hudebnický*. Praha, 1940, **IX**(5).

Dómský varhaník Otto Novák (1930 – 2013) na něj vzpomíná⁴⁴: „Většina těch větších kostelů měla výborné profesionální varhaníky. Na Vyšehradě byl pan Šváb. Ten improvizoval takovým francouzským způsobem, že když člověk zavřel oči, tak se přenesl do nějaké gotické katedrály ve Francii.“

4.13 Josef Lecian

(nar. 1941)

Je absolventem varhanního oddělení pražské konzervatoře a Akademie múzických umění v Praze, kde studoval skladbu u Pavla Bořkovce. Od roku 1976 byl profesorem konzervatoře a od roku 1987 také pedagog AMU v Praze. Působil jako korepetitor a vystupoval i jako koncertní varhaník. Na Vyšehradě strávil jako varhaník pozoruhodně dlouhou dobu – od roku 1966 do roku 2017.

4.14 Ondřej Valenta

(nar. 1990)

Od roku 2016 byl pomocným varhaníkem a následně se stal ředitelem kůru autor této práce, který zastává funkci dosud.

---

⁴⁴ *Psalterium: zpravodaj pro duchovní hudbu*. Praha, 2010, **4**(2/2010). ISSN 1802-2774.

5 Hudebníci mezi kanovníky

V řadách kanovníků Vyšehradské kapituly se v průběhu jejího trvání objevila řada osobností, které se hudbě aktivně věnovaly nebo ji alespoň významně podporovaly. Uvedme ty nejvýznamnější z nich.

5.1 Jan Sixt z Lerchenfelsu

(mezi l. 1550 a 1560 – 1629)

Tento významný duchovní své doby působil především na pražském císařském dvoře (kaplan Rudolfa II.), v Olomouci (regenschori jezuitského kostela), v Plzni a v Litoměřicích. Od roku 1605 nebo 1606 byl však také kanovníkem vyšehradským a od roku 1613 dokonce kapitulním děkanem.

Převážná část jeho aktivit souvisí s císařským dvorem a Litoměřicemi, a to jeho aktivit duchovních, duchovně-politických i hudebních. Jmenování děkanem, kterého se mu dostalo, nám ovšem dává důvodné podezření se domnívat, že jeho kanovníká pozice na Vyšehradě nebyla snad pouze tak říkajíc jedním z mnoha obročí, ale skutečně přispíval k životu kapituly aktivně.

V Litoměřicích v tiskárně, kterou sám založil, vydal tiskem v roce 1626 mimo jiné i své skladby *Te Deum*, *Sanctus*, *Miserere*, *Magnificat*.⁴⁵

Mezi jeho další díla patří – *Canticum*, *Sonett i Italiani* a 4 voci, *Un altro Sonetto a 4 lingue della battaglia di Praga*.⁴⁶

5.2 Jan Nepomuk Boháč

(1888 – 1968)

Hudebního vzdělání se mu dostalo v Mladé Boleslavi, kde navštěvoval Gymnázium, u Josefa Cyrila Sychry, který jej učil zpěvu, hře na klavír a na

---

⁴⁵ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

⁴⁶ JAROSLAV BUŽGA, Art. *Sixt von Lerchenfels, Johann, auch Sixt Johann* in: MGG Online, hrsg. von Laurenz Lütteken, Kassel, Stuttgart, New York: 2016ff., zveřej. 2006, online zveřej. 2016, <https://www.mgg-online.com/mgg/stable/24949>

varhany. Dále se věnoval vzdělání a kariéře duchovní, ale mezi léty 1920 – 1925 na Univerzitě Komenského v Bratislavě vystudoval hudební vědu. Od roku 1937 byl vyšehradským kanovníkem a později se stal i proboštem kapituly.

Téměř dvacet let byl předsedou Obecné jednoty Cyrilské; do časopisu Cyril také pravidelně přispíval články o církevní hudbě. Podílel se také na sestavení kancionálů – Českého kancionálu svatováclavského (1947) a Cyrilometodějského kancionálu (1949). Při své vědecké a editorské práci se věnoval spartaci skladeb Jiřího Ignáce Linka, na jehož počest také uspořádal roku 1941 v jeho rodném Bakově nad Jizerou slavnost při příležitosti 150. výročí jeho úmrtí. Tak zvaná Boháčova sbírka, je také důležitým pramenem pro studium děl J. I. Linka. Sbíral i starší duchovní skladby a písně, z nichž některé publikoval. Sám tvořil klavírní a sborové skladby a duchovní písně⁴⁷ (například dvě sbírky koled a mešní píseň *Ve chrám Tvé slávy*⁴⁸).

---

⁴⁷ KOLOFÍKOVÁ, Klára. Boháč, Jan. Český hudební slovník osob a institucí [online]. [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&iid=2996

⁴⁸ Městská knihovna v Praze [online]. [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: http://search.mlp.cz/cz/osoby/bohac-jan-nepomuk/1123268/#/ak_od=key-eq:1123268&ak_o=key-eq:1123268

6 Vyšehradský sborník

V majetku Královské kolegiální kapituly se nachází významný hymnologický pramen, tak zvaný Vyšehradský sborník, který je uložen v Národním archivu v Praze pod signaturou V Cc 4. Veřejnosti je dostupný díky digitalizaci na webu Melodiarium⁴⁹.

V literatuře věnující se české středověké hudbě, například u Dobroslava Orla (Kancionál Franusův), Zdeňka Nejedlého (Dějiny husitského zpěvu), Jaroslava Bužga (Prager Handschriften), je vždy vyzdvihován jako mimořádně významný zdroj. Avšak žádná odborná studie mu zatím nebyla věnována. Nemá dokonce ani svoje heslo v našich (pochopitelně ani v cizích) hudebních slovnících. I zde, konkrétně ve Slovníku české hudební kultury⁵⁰, je pouze zmiňován v heslech notace (str. 623, 624) při popisu vývoje notace v Čechách kolem poloviny 15. století a pod heslem kancionál (str. 418), kde je uveden mezi jinými zpěvníky s poznámkou, že není vnitřně organizován a překračuje obsahově rámec tehdejších kancionálů. Byl využíván zatím pouze jako pomocný pramen při porovnávání s jinými prameny.

Shrnutím poznámek jednotlivých muzikologů doplněným o vlastní bádání alespoň částečně tuto mezeru ve stavu muzikologického výzkumu vyplnila a napravila svojí diplomovou prací na Ústavu hudební vědy Masarykovy univerzity v Brně Silvie Adamová.⁵¹

Vyšehradský sborník pochází z poloviny 15. století. Jeho obsah tvoří především duchovní písně utrakvistické, které tehdy byly stále oblíbenější a prosazovaly se při bohoslužbách i mimo ně. S nekatolickým původem písní souvisí i jejich jazyk. Sborník je významným pramenem také pro výskyt českých písní, což bylo tehdy v katolických zpěvnících méně obvyklé.

---

⁴⁹ Melodiarium Hymnologicum Bohemiae, <http://www.musicologica.cz/melodiarium>

⁵⁰ MACEK, Petr, ed. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Supraphon, 1997. ISBN 80-705-8462-9.

⁵¹ ADAMOVÁ, Silvie. *Vyšehradský sborník V Cc4 jako hymnologický pramen*. Brno, 2008. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita Brno, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Stanislav Tesař.

Mezi léty 1420 a 1462 byl Vyšehrad v držení husitů. Kapitula, její členové i s majetkem a archiváliemi, které zvládli odvézt, se rozprchla (na panství Rožmberků, do Vratislavi, Melku či dokonce Oxfordu). Jelikož bazilika nebyla poničena pravděpodobně příliš vážně, byla využívána k bohoslužbám podobojí.⁵² Právě do tohoto kontextu snad můžeme zasadit vznik pojednávaného rukopisu.

Ve Sborníku je vedle písní zaznamenána také řada lejchů, sekvencí, tropů, mešních textů a skladby vícehlasé. Písní je zde zapsáno 183, což jej řadí před ostatní kancionály své doby (například Franusův kancionál má 154 písní). Z toho třicet písní je českých a 98 nenotovaných (u dvaceti z nich lze určit nápěvy díky uvedeným odkazům na známé melodie). Objevuje se zde pozoruhodně velké množství písní, 44, které nenalézáme ve starších ani poté v mladších pramenech. Pochopitelně dále jsou zde písně, které byly ve své době známé a hojně rozšířené už i ve starších zpěvnících a dále písně, které se více rozšířily až po vzniku tohoto rukopisu.⁵³

---

⁵² NECHVÁTAL, Bořivoj a Vladimír HYHLÍK. *Vyšehrad: Kapitulní chrám sv. Petra a Pavla*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad.

⁵³ ADAMOVÁ, Silvie. *Vyšehradský sborník V Cc4 jako hymnologický pramen*. Brno, 2008. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita Brno, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Stanislav Tesař.

7 Archiv hudebnin

O historii hudebního provozu v bazilice nám mohou mnohé vypovědět hudebniny, které jsou zde dodnes uloženy.

O přehledné uložení a soupis všech zachovaných hudebnin se postaral v roce 2001 Josef Hercl, známý dirigent a sbormistr zejména chrámové hudby.

Mezi hudebninami jsou zastoupeny především provozovací materiály (tj. party) k liturgickým skladbám pro sbor a orchestr v různém obsazení nebo pro sbor s varhanním doprovodem. Minimálně jsou zastoupeny skladby pro sólové varhany (jde skutečně jen o ojedinělé exempláře sbírek drobnějších skladeb) nebo o něco málo hojněji písně pro lid s doprovodem varhan.

Skladeb pro sbor a orchestr je přes 150. Nalézáme zde především mše, ale i skladby k jednotlivým částím mše – Introity, Gradualia, Aleluja, Offertoria, Pange lingua, Te Deum, Magnificat, árie a tak podobně.

Orchestr bývá obsazen různě – od bohatého obsazení velkých mší, kde nacházíme vedle obvyklé kompletní sestavy smyčcových nástrojů také dvojice fléten, hoboů, fagotů, klarin, trombonů a lesních rohů spolu s tympány; po nejrozumnější menší obsazení v různých kombinacích – například dvojice houslí, dvojice houslí s trojicí trumpet, dvojice houslí se sólovou flétnou, sólovou klarinou a dvojicí lesních rohů, dvojice houslí s violou, sólovým klarinetem a dvěma lesními rohy, nebo pouze dvojice klarin s dvojicí lesních rohů – to vše vždy s varhanami a zpravidla i violoncellem nebo i kontrabasem.

7.1 Skladatelé zastoupení svými díly v archivu hudebnin

U skladatelů, kteří jsou ve sbírce zastoupeni významněji (označeni zde jako „vícekrát“), jsou doplněny níže stručné životopisné informace. Autoři, jejichž díla jsou v archivu výrazně početnější než ostatní, jsou zvýrazněni označením „vícekrát!“.

Allegri, Gregorio		
Andrič, Josip		

Anonymní skladby		
Arcadelt, J.		
Auer, Josef		vícekrát
Axman, Emil		
Bach, Johann Sebastian	1685 - 1750, (netřeba zde představovat)	vícekrát
Beethoven, Ludwig van	1770 - 1827, (netřeba zde představovat)	vícekrát
Bendl, Karel	1838 - 1897, skladatel, dirigent, sbormistr, zpěvák, editor, pedagog ⁵⁴	vícekrát
Bergmann, Josef Adolf	1822 - 1901, kantor, učitel, sbormistr, varhaník u Křižovníků, u sv. Jakuba a na Smíchově ⁵⁵	vícekrát
Berlioz, Hector		
Bertaloti, Angelo		
Bezecný, Emil		
Bill, Joh.		
Bischof, Joh. Chr.		
Blatný, Josef	1891 - 1980, skladatel, pedagog, profesor konzervatoře v Brně ⁵⁶	vícekrát
Blažek, Vilém		
Boháč, J. N.	vyšehradský kanovník a děkan	vícekrát
Bortňanskij, D.		
Brabec, V. A.		

⁵⁴ REITTEREROVÁ, Vlasta. Karel Bendl. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=7406

⁵⁵ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮH a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

⁵⁶ NĚMCOVÁ, Alena. Josef Blatný. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=7406

Brahms, Johannes		
Brich, Max		
Brixí, F. X.	1732 - 1771, skladatel, varhaník, kapelník metropolitní katedrály sv. Víta ⁵⁷	vícekrát
Brunner, Ed.		
Brunner, Emil		
Budovec, Jaroslav		
Cainer, Josef	1837 - 1917, skladatel, učitel, varhaník pražských kostelů (sv. Mikuláš na Malé Straně, sv. Štěpán, sv. Jindřich aj.) ⁵⁸	vícekrát
Centemerie, G. L.		
Císař, Josef		
Claris. V. C.		
Cmíral, Adolf	1882 - 1963, hudební pedagog, publicista, skladatel, žák J. Kličky a K. Steckera, významný pedagog, varhaník u sv. Tomáše, v Loretě a na Strahově ⁵⁹	vícekrát
Croce, Giovanni		
Čajkovskij, Petr Iljič		
Diabelli, Antonio	1871 - 1858, (netřeba zde představovat)	vícekrát
d'Indy, Vincent	1851 - 1931, (netřeba zde představovat)	vícekrát
Dobrovský, Josef		

⁵⁷ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

⁵⁸ tamtéž

⁵⁹ SOBOTKA, Mojmir. Adolf Cmíral. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. 2009 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=7206

Doubek, Dalibor	1858 - 1955, hudební pedagog a dirigent, žák J. Kličky a V. Talicha ⁶⁰	vícekrát
Doubek, Štěpán		
Douša, Karel	1876 - 1944, skladatel a sbormistr, varhaník a ředitel kůru u Křižovníků, Minoritů a na Smíchově, kapelník katedrály sv. Víta ⁶¹	vícekrát
Drahlovský, J. Č.	1847 - 1926, skladatel, varhaník v Přerově, přes 200 děl ⁶²	vícekrát
Drahorád, Josef	1816 - 1895, skladatel, žák R. Fühlera a Fr. Pitsche, liturgické skladby oblíbené ještě za první republiky ⁶³	vícekrát
Drechssler, J.		
Drobisch, K. L.		
Drozen, Josef	1892 - ?, violista, houslista a skladatel, působil v orchestrech (ČF aj.), skladby zejména vokální ⁶⁴	vícekrát
Drůbek, Ferdinand		
Dvořák, Antonín	1841 - 1904, (netřeba zde představovat)	vícekrát
Ebner, Ludvík	?	vícekrát
Elsner, Giuseppe		

⁶⁰ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDROŇ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

⁶¹ tamtéž

⁶² tamtéž

⁶³ tamtéž

⁶⁴ ZAPLETAL, Miloš. Josef Drozen. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. 2010 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1964

Eybler, Joseph	1765 - 1840, žák J. G. Albrechtsbergera, blízké kontakty s J. Haydnem, kapelník ve Vídni u Karmelitánů a dvorní kapelník ⁶⁵	vícekrát
Faulhaber, ?		
Fiala, Václav	1857 - 1933, varhaník u Nejsv. Trojice, pedagog na Klárově ústavu ⁶⁶	vícekrát
Fibich, Zdeněk	1850 - 1900, (netřeba zde představovat)	vícekrát
Fidler, Bohumil	1860 - 1944, učitel, skladatel a dirigent, působil v Příbrami, četné chrámové skladby ⁶⁷	vícekrát
Fiedler, Rud.		
Flégl, Václav		
Foerster, Anton		
Förster, Josef	1833 - 1907, vyučoval na varhanické škole (kterou také vystudoval) a konzervatoři, varhaník více pražských kostelů, ředitel kůru u sv. Víta; varhanní a chrámové skladby ⁶⁸	vícekrát
Foerster, Josef Bohuslav	1859 - 1951, (netřeba zde představovat)	vícekrát
Franck, Cesar		
Freyer, ?		
Fryml, V.		

⁶⁵ BADURA-SKODA, Eva. Joseph Eybler. *Grove Music Online* [online]. 2001 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000040047>

⁶⁶ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDROŇ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

⁶⁷ tamtéž

⁶⁸ tamtéž

Führer, Robert	1807 - 1861, skladatel, nejprve kapelník u sv. Víta, varhaník na Strahově, následně řada míst - Salzburg, Mnichov, Braunau, Vídeň aj., asi 400 skladeb, řada tiskem ⁶⁹	vícekrát!
Fux, Johann Joseph		
Galabart, E.		
Gastoue, A.		
Gaugler, Theodor		
Giordiani	Mario Giorgianni?	
Goller, Vinzenz	? - ?, ředitel Vídeňské akademie v době, kdy sídlila v Klosterneuburgu, oblíbený skladatel chrámové hudby ⁷⁰	vícekrát
Gregora, František	1819 - 1887, studoval ve Vídni, působil v jižních Čechách, ve své době ceněný autor	vícekrát
Gregoriánský chorál		
Grieg, Edvard		
Griesbacher, Peter	1864 - 1933, kněz, skladatel, pedagog, teoretik, komponoval v duchu cecilianismu, působil v Řezně ⁷¹	vícekrát
Groh, ?		
Gruber, Josef	1855 - 1933, rakouský skladatel a varhaník ⁷²	vícekrát
Halík, P. A.		

⁶⁹ tamtéž

⁷⁰ BADURA-SKODA, Eva. Klosterneuburg. *Grove Music Online* [online]. 2001 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000040047>

⁷¹ WAELTNER, Ernst. Peter Griesbacher. *Deutsche Biographie* [online]. 1966 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://www.deutsche-biographie.de/gnd118718843.html#ndbcontent>

⁷² HLAWACEK, Adelheid. Josef Gruber. *Kirchenchor Baden* [online]. [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://kirchenchor.baden-st-stephan.at/index.php?theme=repertoire&site=gruber>

Haller, Michael	1840 - 1915, kněz, skladatel, pedagog, sbormistr, dómský kapelník v Řezně, skladby v duchu cecilianismu ⁷³	vícekrát
Hampejs, Karel		
Händel, Georg Friedrich		
Händel, Ignác		
Hanisch, Josef		
Harant, Kryštof z Polžic a Bezdrůžic		
Hassler, Hans Leo	1564 - 1612, (netřeba zde představovat)	vícekrát
Hausmann, V. V.		
Haydn, Josef		
Haydn, Michael		
Heller, Stephen		
Herle, Jaromír	1872 - 1945, sbormistr a skladatel, žák J. Förstera, vystudoval Varhanickou školu, ředitel kůru českého kostela ve Vídni, sbormistr v ND, přes 100 skladeb ⁷⁴	vícekrát
Heřman, Antonín	vyšehradský ředitel kůru; sbírka cizích skladeb; úprava Fr. Liszta	
Hnilička, Alois		
Hohreiter, Em.		
Hojný, Josef		
Hoppe, Jaroslav	1878 - 1926, žák V. Nováka, žil mj. v Berlíně ⁷⁵	vícekrát
Horák, V. E.		

⁷³ WAELTNER, Ernst. Michael Georg Haller. *Deutsche Biographie* [online]. [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://www.deutsche-biographie.de/gnd116411996.html#ndbcontent>

⁷⁴ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮŇ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

⁷⁵ tamtéž

Horník, Ondřej	1864 - 1917, skladatel a sběratel hudebních památek, žák J. Kličky a A. Dvořáka, varhaník v Karlíně, profesor konzervatoře	vícekrát
Horský, Rudolf		
Hovorka, F. L.		
Hradecký, ?		
Hromádka, Antonín		
Hrubíš, Petr		
Hruška, František		
Hruška, Jaromír	1880 - 1954, žák J. Kličky, K. Steckera a A. Dvořáka, působil v Písku, duchovní skladby pod vlivem Fr. Picky ⁷⁶	vícekrát
Huber, Josef	? Snad chyba - v literatuře uváděn pouze <i>Jakub</i> Huber varhaník a skladatel působící u sv. Markéty v Břevnově (zemřel 1788) ⁷⁷	vícekrát
Hübner, Donat		
Cherubini, Luigi		
Chiappani, C.		
Chmelíček, Rudolf	1879 - 1926, ředitel kůru u sv. Jakuba a na Žižkově ⁷⁸	vícekrát
Jablonský, Boleslav		
Janda, Václav Boleslav	1852 - 1935, varhaník u Nejsv. Trojice, P. Marie Sněžné a P. Marie před Týnem ⁷⁹	vícekrát
Jandera, Jan	1859 - 1920, žák Varhanické školy, působil v Kutné Hoře ⁸⁰	vícekrát

---

⁷⁶ tamtéž

⁷⁷ tamtéž

⁷⁸ tamtéž

⁷⁹ tamtéž

⁸⁰ tamtéž

Jansa, Leopold		
Jeremiáš, Bohuslav	1859 - 1918, žák Skuherského, působil ve východních a jižních Čechách ⁸¹	vícekrát
Jiřím, František		
Jochum, Otto		
Kačaba, Josef		
Kagarer, Chr. L.		
Kaim, Adolf		
Kašpar, Bohumil	1870 - 1924, žák V. Nováka a E. Treglera, půs. ve východních Čechách ⁸²	vícekrát
Kepka, Josef		vícekrát
Kholl, M.		vícekrát
Kirchner, Friedrich		
Kníže, Max	1784 - 1840, půs. u sv. Ignáce a sv. Havla ⁸³	vícekrát
Knodl, Fr.		
Kocián, Jaroslav		
Kocián, Petr V.		vícekrát
Koenen, Fr.		vícekrát
Kolb, Kamil		vícekrát
Kolowrat, Boh. hr.		vícekrát
Korák, J.		
Kothe, Bernard		
Kozel, Ludovicus		vícekrát
Koželuh, J. E.		vícekrát
Kramenič, Adolf	1889 - 1953, žák J. Kličky a K. Steckera, půs. ve vých. Čechách ⁸⁴	vícekrát
Kreutzer, Conrad		
Kříčka, Jaroslav		

---

⁸¹ tamtéž

⁸² tamtéž

⁸³ tamtéž

⁸⁴ tamtéž

Křížkovský, Pavel	1820 - 1885, kněz, skladatel, pedagog, sbormistr, příznivec cecilské reformy ⁸⁵	vícekrát
Kubánek, Rudolf		
Kubát, Norbert	1863 - 1935, skladatel, sbormistr, půs. v Kolíně, Praze a Plzni, vysoko ceněný skladatel ⁸⁶	vícekrát
Kypta, J. E.		
Labler, Fr.		vícekrát
Lasso, Orlando di		
Laub, Váša		
Lehner, F. J.	1837 - 1914, kněz, hud. redaktor a organizátor, poznal a propagoval cecilskou reformu, sbormistr ⁸⁷	vícekrát
Leitner, C. Aug.		
Lexa, Josef Quido		vícekrát
Linek, Jiří Ignác		
Lipp, Alban		
Liszt, Franz	1811 - 1886, (netřeba zde představovat)	vícekrát
Macan, K. Emanuel		vícekrát
Mahler, Gustav		
Mach, Stanislav		
Mácha, Jar.		
Malát, Jan	1843 - 1915, vystudoval Varhanickou školu, sběratel písní, řada skladeb (mj. pedagogických, instruktivních) ⁸⁸	vícekrát
Martini, Pere	?Padre	
Mascagni, Pietro		
Mašek, V.		

---

⁸⁵ tamtéž

⁸⁶ tamtéž

⁸⁷ tamtéž

⁸⁸ tamtéž

Max, Giuseppe		
Mettenleiter, B.		
Mitterer, Ignác	1850 - 1924, rak. kněz a chrámový hudebník, studoval v Řezně, kapelník v Brixenu ⁸⁹	vícekrát
Mladý, Václav		vícekrát
Molitor, J. B.		vícekrát
Mondo, M.		
Mozart, Wolfgang Amadeus		
Müller, Albert		
Müller, Petrus		
Musil, František	1852 - 1908, varhaník u sv. Víta v Praze a sv. Petra a Pavla v Brně, profesor brněnské Varhanické školy, skladby klavírní, komorní, varhanní, orchestrální, sborové ⁹⁰	vícekrát
Naumann, Amadeo J.		
Nešvera, Josef		vícekrát
Nicholl, H. W.		
Nikel, Emil		
Nitsch, Ignác		
Novotný, V. J.		vícekrát
Obersteiner, Joh.		
Omáčka, Josef		
Orel, Dobroslav		
Otčenášek, Jar.		
Palestrina, Giovanni Pierluigi da	1525 - 1594, (netřeba zde představovat)	vícekrát
Palla, H.		

⁸⁹ FASTL, Christian. Mitterer, Ignaz. *MGG Online* [online]. Kassel, Stuttgart, New York: Laurenz Lütteken, 2016 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://www.mgg-online.com/mgg/stable/50183>

⁹⁰ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDROŇ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

Pařha, Jan		vícekrát
Paukner, Josef		
Peter, Cornelius		
Picka, Frantiřek	1873 - 1918, řák Skuherského, Steckera a Káana, sbormistr, řed. kůru u sv. Jakuba a sv. Jiljí, některé skladby tiskem ⁹¹	vícekrát
Pilař, Čeněk	1867 - 1942, ředitel kůru na Zbraslavi a v podkrkonoší, skladby v duchu cecilianismu ⁹²	vícekrát
Piskáček, Ad.		
Posselt, Giuseppe	<i>hojně zastoupený, avřak řivotopisné údaje se nepodařilo sehnat</i>	vícekrát!
PremI, Stanko		
Procházka, Rudolf		
Quadliaf, Jac.		
Rampis, Fr.		
Rathberger, Georg		
Reger, Max		
Reghini, ?		
Reimann, Hynek		
Reimann, Ignác	1820 - 1885, slezský skladatel, varhaník, sbormistr, učitel ⁹³	vícekrát
Renner, J.		
Rheinberger, Josef		
Röder, Karl Gottlieb		
Roeder, ?		
Rostrelli, Alberto		
Rublič, Alois		
Rutte, Eug. Mir.		

⁹¹ tamtéř

⁹² tamtéř

⁹³ Katalog knihovny. Reimann, Ignaz. *Bayerisches Musiker-Lexikon Online (BMLO)* [online]. [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://www.bmlo.uni-muenchen.de/r0286>

Ryba, Jakub Jan	1765 - 1815, (netřeba zde představovat)	vícekrát
Říhovský, Vojtěch	1871 - 1950, ředitel kůru u sv. Ludmily, sbormistr, řada liturgických skladeb, ale i instruktivní literatury ⁹⁴	vícekrát!
Sauerm Bruno		
Sedláček, Ant.		
Sehling, J. N.		
Seifert, Ignác		
Sever, R.		
Seyler, Karel		
Schaller, Fr.		
Schiedermayer, J. B.	1779 - 1840, varhaník a ředitel kůrů v Bavorsku a Rakousku (Linec), skladby v duchu cecilianismu ⁹⁵	vícekrát!
Scholz, Carl		
Schweitzer, Johann		
Singenberger, J.		
Skopový, J. F.		vícekrát
Skuherský, František Zdeněk	1830 - 1892, žák Pitsche a Kittla, působil v Innsbrucku, ředitel Varhanické školy, pedagog, ředitel kůru u Nejsv. Trojice a sv. Haštala, skladby klavírní, orchestrální, duchovní i opery ⁹⁶	vícekrát

⁹⁴ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

⁹⁵ RAUSCH, Alexander. Schiedermayer (Schiedermayer, Schiedermair), Familie. *Oesterreichische Musiklexikon* [online]. [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: https://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_S/Schiedermayer_Familie.xml

⁹⁶ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

Sládek, Ferdinand	1872 - 1943, sběratel písní, skladatel, pedagog ⁹⁷	vícekrát
Smetana, Bedřich	1824 - 1884, (netřeba zde představovat)	vícekrát
Smolík, Otomar		
Smrček, Blažej		
Solnař, Josef	vyšehradský ředitel kůru	vícekrát
Spilka, František		
Springer, Max	1877 - 1954, německý varhaník a skladatel, vystudoval u J. Kličky, působil v Emauzích a poté ve Vídni - pedagog Akademie v Klosterneuburgu ⁹⁸	vícekrát
Srba, Antonín		vícekrát
Stadlmayer, Joh.		
Stanovský, O.		vícekrát
Starý, Emilián		
Starý, J. A.		
Stecker, Karel	1861 - 1918, uznávaný teoretik, pedagog, skladatel, vystudoval Varhanickou školu, později zde profesorem (i po spojení s Konzervatoří), ceněný varhaník, řada skladeb tiskem ⁹⁹	vícekrát
Stehle, J. G. E.		vícekrát
Stein, Josef		vícekrát
Straka, Adolf		
Strebel, Al.		vícekrát
Strnad, František		
Suchý, František		

⁹⁷ tamtéž

⁹⁸ RAUSCH, Alexander. Springer, Max. *Oesterreichische Musiklexikon* [online]. [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: https://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_S/Springer_Max.xml;internal&action=hilite.action&Parameter=springer

⁹⁹ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDROŇ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

Suk, Josef		
Svoboda, Hanuš		vícekrát
Sychra, Josef Cyril	1859 - 1953, skladatel, sbormistr, varhaník, ředitel kůru ve St. Boleslavi a Ml. Boleslavi, asi 450 skladeb v ceciliánském duchu ¹⁰⁰	vícekrát!
Šístek, Vojtěch		
Škroup, Jan Nepomuk	1811 - 1892, působil v divadlech jako kapelník, ale také ředitel kůru u Křížovníků a v katedrále sv. Víta, oblíbené a ceněné chrámové skladby, mnoho z nich tiskem ¹⁰¹	vícekrát
Štěpán, P. A. M.		
Štrébl, Alois		
Tadra, Josef		
Täubel, W. R.		
Tichý, Otto Albert	1890 - 1973, žák V. Nováka a V. d'Indyho, ředitel kůru nejprve v Lausanne, potom u sv. Víta ¹⁰²	vícekrát
Tinel, Edgar		
Tomáš, St.		
Tregler, Eduard		
Trumpus, Josef		
Vacek, J. V.		vícekrát
Valenta, Antonín Mělnický		
Vater, V. A.		
Verdi, Giuseppe		
Voborský, Kamil		

---

¹⁰⁰ tamtéž

¹⁰¹ tamtéž

¹⁰² tamtéž

Vogel, Kajetán	1750 - 1794, kněz, žák J. Habermanna, ředitel kůru sv. Michala, slohově navázal na Brixio ¹⁰³	vícekrát
Vogler, abbé		
Vogner, Fr.		
Vojáček, Jindřich		
Vosyka, Václav		
Vrbík, Stanislav		
Vrutický, J. V.		vícekrát
Vymetal, A. L.		vícekrát
Wagner, Richard	1813 - 1883, (netřeba zde představovat)	vícekrát
Walter, Jiljí		vícekrát
Winter, Josef		
Witt, F. X.	1834 - 1888, německý kněz a chrámový hudebník, vzdělání v Řezně, založil v Bambergu Všeobecný německý cecilský spolek ¹⁰⁴	vícekrát!
Wolánek, Antonín	vyšehradský ředitel kůru	
Zang, Jos. Greg.		
Záruba, Karel		
Zelenski, Lad.		
Zelinka, Jan Evangelista	1856 - 1935, žák Skuherského, ředitel kůru u P. Marie Sněžné a u sv. Vojtěcha, skladby varhanní, klavírní, ale i zpěvohry a melodramy ¹⁰⁵	vícekrát
Zvonař, J.		

¹⁰³ tamtéž

¹⁰⁴ BOISITS, Barbara. Witt, Franz Xaver. *Oesterreichische Musiklexikon* [online]. [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: https://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_W/Witt_Franz.xml;internal&action=hilite.action&Parameter=witt

¹⁰⁵ ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

Je patrné, že zachovaný archiv vedle děl klasiků (Mozart, Bixi a bratři Haydnové atp.) byl soustřeďován zejména na díla tzv. reformní. Tj. díla vzniklá v duchu řezenské, neboli cecilské reformy chrámové hudby.

Množství zachovaných materiálů je i přes nepřízeň osudů, které baziliku potkaly, stále bohaté. Je dokladem, že hudební provoz zde byl pestrý a byla mu věnována náležitá pozornost.

8 Místo posledního odpočinku

Vyšehrad je od dob národního obrození vnímán jako místo mimořádné, odkazující na starobylost českého národa. Právě tak jej vnímá většina návštěvníků a putuje na Vyšehrad i za účelem návštěvy hřbitova, kde odpočívá mimo jinými i řada osobností našich hudebních dějin. Těsnou blízkostí hřbitova a baziliky nepochybně souvisí tyto osobnosti i s naším tématem.

Výše zmíněné vnímání Vyšehradu širší laickou ale i odbornou veřejností dokládají například tyto citáty. Jiří Berkovec¹⁰⁶ píše: *„Zřídlo pověstí o nejstarší době Prahy, Vyšehrad, žije v českém hudebním životě jako romanticky a vlastenecky vděčný námět písní, komorních děl, symfonických básní a oper. Nejeden skladatel, který opěval svým dílem sídlo Libušino, spočinul v půdě Vyšehradu, když se naplnil jeho čas.“* Ze zde odpočívajících hudebníků připomíná Emmu Destinovou, Jana Kubelíka, Jana Heřmana, Viléma Zítka, Josefa Slavíka, Zdeňka Fibicha, Otakara Ostrčila a Otakara Ševčíka.

Podobně i v Procházkách kulturní Prahou¹⁰⁷ je zmínka o Vyšehradu až v samém závěru knihy, a to po velmi stručné historii baziliky jen v souvislosti se hřbitovem: *„A konečně i Vyšehrad a jeho hřbitov. Toto místo posledního odpočinku řady vynikajících českých umělců...“*

Významní hudebníci pohřbení na Vyšehradě. Ve Slavíně jsou to¹⁰⁸:

Destinová Ema (1878 – 1930), zpěvačka, sólistka Národního divadla a Metropolitní opery v New Yorku

Kubelík Jan (1880 – 1940), houslový virtuos, otec dirigenta a skladatele Rafaela Kubelíka

Heřman Jan (1886 – 1946), klavírní virtuos

Zítek Vilém (1890 – 1956), pěvec – bas Národního divadla

---

¹⁰⁶ BERKOVEC, Jiří a Vladimír PETROVSKÝ. *Praha plná hudby: Průvodce pražskými hudebními památkami a zajímavostmi a Praha - zdroj inspirace*. Praha: Panton, 1967.

¹⁰⁷ DLABOLA, Otto a Michaela KOPECKÁ. *Procházký kulturní Prahou: Hudební*. Praha: Svěpomoc, 1988.

¹⁰⁸ sestaveno a doplněno na základě - Vyšehradský hřbitov a Slavín. *Oficiální turistický portál Prahy* [online]. [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: <https://www.prague.eu/cs/objekt/mista/148/vysehradsky-hrbitov-a-slavin?back=1>

Kocián Jaroslav (1883 – 1950), houslový virtuos
Mařák Otakar (1872 – 1939), zpěvák – tenorista Národního divadla
Hoffmann Karel (1871 – 1936), houslista, primáři Českého kvarteta
Kubla Richard (1890 – 1964), zpěvák – tenorista Národního divadla
Maxián František (1907 – 1971), klavírní virtuos
Ungrová Kamila (1887 – 1972), sólistka opery Národního divadla
Bednář Václav (1905 – 1987), pěvec – baryton Národního divadla
Kubelík Rafael (1914 – 1996), dirigent České filharmonie a skladatel, po roce 1948 v exilu
Nedbal Oskar (1874 – 1930), dirigent a hudebník

Na hřbitově, mimo Slavín, jsou to potom:

Ančerl Karel (1908 – 1973), šéfdirigent České filharmonie
Bělčík Bruno (1924 – 1990), koncertní mistr České filharmonie
Berlík (vlastním jménem Brdlík) Jan (1892 – 1972), sólista opery Národního divadla
Blachut Beno (1913 – 1985), sólista opery Národního divadla
Boháč Jan Nepomuk (1888 – 1968), hudební skladatel a probošt Vyšehradské kapituly
Brdlíková Josefína (1843 – 1910), překladatelka, zpěvačka, klavíristka a skladatelka
Brož František (1896 – 1962), skladatel
Burian Emil František (1904 – 1959), režisér a hudební skladatel
Dobiáš Václav (1909 – 1978), hudební skladatel
Dvořák Antonín (1841 – 1904), skladatel, návrh hrobky a busta jsou dílem Ladislava Šalouna
Fibich Zdeněk (1850 – 1900), hudební skladatel, návrh pomníku od Josefa Fanty
Fibichová Betty (1846 – 1901), sólistka opery Národního divadla, žena Zdeňka Fibicha
Folprecht Zdeněk (1901 – 1961), skladatel a dirigent Národního divadla
Haken Eduard (1910 – 1996), operní pěvec Národního divadla
Chalabala Zdeněk (1899 – 1962), dirigent Národního divadla
Kalaš Julius (1902 – 1967), hudební skladatel
Konstantin Jan (1894 – 1965), člen opery Národního divadla
Křička Jaroslav (1882 – 1969), hudební skladatel

Lev Josef (1932 – 1898), pěvec Národního divadla
Macan Karel Emanuel (1858 – 1925), hudební skladatel, zakladatel slepeckého tisku
Maixner Vincenc (1888 – 1946), hudební skladatel a dirigent Národního divadla, pomník podle návrhu Antonína Barvitia s reliéfem od Josefa Václava Myslbeka
Malásek Jiří (1927 – 1983), hudební skladatel
Matuška Waldemar (1932 – 2009), zpěvák populární hudby
Mráz Ladislav (1923 – 1962), pěvec Národního divadla
Muž Stanislav (1896 – 1955), pěvec Národního divadla
Nedbal Karel (1888 – 1964), dirigent a hudební skladatel
Nejedlý Vít (1912 – 1945), hudební skladatel
Očadlík Mirko (1904 – 1964), profesor hudební vědy UK
Ondříček František (1857 – 1922), houslový virtuos a skladatel, portrétní busta od Otakara Španiela
Ostrčil Otakar (1879 – 1935), hudební skladatel, portrétní busta od Karla Lidického
Otava Zdeněk (1902 – 1980), sólista Národního divadla
Poděštl Ludvík (1921 – 1968), hudební skladatel, na hrobě plastika Bílé tulipány od Vladimíra Preclíka
Slavík Josef (1806 – 1833), houslový virtuos
Slavíková-Jordanová Anna (1877 – 1948), sopranistka Národního divadla
Smetáček Václav (1906 – 1986), dirigent
Smetana Bedřich (1824 – 1884), hudební skladatel, návrh pomníku od Josefa Fanty
Srb-Debrnov Josef (1836 – 1904), hudebník
Strakatý Karel (1804 – 1868), pěvec, první interpret písně Kde domov můj
Stupka František (1879 – 1965), dirigent České filharmonie
Suk Josef (1929-2011), český houslista, vnuk skladatele Josefa Suka a pravnucek Antonína Dvořáka
Svobodová Blanka (1911 – 1960), členka opery Národního divadla
Svojsík Gustav Armin (1879 – 1940), operní pěvec
Šak Vladislav (1894 – 1977), dirigent a skladatel
Štěpán Václav (1889 – 1944), klavírista, skladatel
Štěpánová-Kurzová Ilona (1899 – 1975), klavíristka
Thein Hanuš (1904 – 1974), režisér a sólista opery Národního divadla
Vacek Karel (1902 – 1982), hudební skladatel
Vašata Rudolf Leo (1888 – 1953), hudební skladatel

Vávra Antonín (1847 – 1932), tenorista Národního divadla

Vomáčka Boleslav (1887 – 1965), hudební skladatel

Vycpálek Ladislav (1885 – 1969), hudební skladatel

9 Závěr

V práci jsem shrnul poznatky, které jsou ke zvolenému tématu rozmělněny mezi různými slovníkovými hesly, články či studiemi. Zejména při dokumentování současných hudebních nástrojů či hudebního archivu jsem využil možnosti osobního studia přímo dotčených materiálů.

Literatura se tomuto tématu nevěnuje cíleně v podstatě vůbec. Dějiny baziliky jsou prostudovány z hlediska architektury, výtvarného umění či dějin politických (význam kapituly, korunovační a pohřební obřady atp.), ale dějiny hudební se předmětem studia zatím nestaly. Je pozoruhodné, že ani tak mimořádný pramen, jakým je Vyšehradský sborník, zatím nebyl důsledně odborně zpracován.

Přínosným svědectvím své doby je sbírka hudebnin, která se v bazilice zachovala. Odkazuje nás především k praktické oblibě skladeb ve stylu tzv. cecilianismu. Množství repertoáru, který zde byl provozován, je skutečně obdivuhodné.

Cenný odkaz v sobě nese také dvojice varhan. Tyto dva velmi odlišné nástroje jsou vysoce umělecky a řemeslně hodnotným dílem své doby.

Dějiny hudby na Vyšehradě nezasahují zásadně do dějin české hudby jako celku, ale svůj význam jistě mají. Tak, jak dějiny přinášely vzestupy a pády celému Vyšehradu, přinášely naprosto specifickou situaci i zdejšímu kostelu, který tak byl jednou prvním kostelem pro krále, jindy vlastně kostelem na předměstí. Zejména nejstarší fáze, kdy byl Vyšehrad sídlem knížat a králů, by si spolu s vývojem za doby Karla IV. a Václava IV. zasloužil ještě důkladné historické muzikologické studium.

10 Literatura a prameny

10.1 Literatura

- ADAMOVÁ, Silvie. *Vyšehradský sborník V Cc4 jako hymnologický pramen*. Brno, 2008. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita Brno, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Stanislav Tesař.
- BADURA-SKODA, Eva. Klosterneuburg. *Grove Music Online* [online]. 2001 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000040047>
- BADURA-SKODA, Eva. Joseph Eybler. *Grove Music Online* [online]. 2001 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000040047>
- BERKOVEC, Jiří a Vladimír PETROVSKÝ. *Praha plná hudby: Průvodce pražskými hudebními památkami a zajímavostmi a Praha - zdroj inspirace*. Praha: Panton, 1967.
- BOISITS, Barbara. Witt, Franz Xaver. *Oesterreichische Musiklexikon* [online]. [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: https://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_W/Witt_Franz.xml;internal&action=hilite.action&Parameter=witt
- JAROSLAV BUŽGA, Art. *Sixt von Lerchenfels, Johann, auch Sixt Johann* in: MGG Online, hrsg. von Laurenz Lütteken, Kassel, Stuttgart, New York: 2016ff., zveřej. 2006, online zveřej. 2016, <https://www.mgg-online.com/mgg/stable/24949>
- ČERNUŠÁK, Gracian, Bohumír ŠTĚDRŮ a Zdenko NOVÁČEK, ed. *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.
- ČERNUŠÁK, Gracián a Vladimír HELFERT. *Pazdírkův hudební slovník naučný*. Brno: Pazdírek, 1937.
- DLABOLA, Otto a Michaela KOPECKÁ. *Procházky kulturní Prahou: Hudební*. Praha: Svépomoc, 1988.
- DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů: Vyšehrad*. 3., opr. vyd. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-402-9.

- FASTL, Christian. Mitterer, Ignaz. *MGG Online* [online]. Kassel, Stuttgart, New York: Laurenz Lütteken, 2016 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://www.mgg-online.com/mgg/stable/50183>
- HLAWACEK, Adelheid. Josef Gruber. *Kirchenchor Baden* [online]. [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://kirchenchor.baden-st-stephan.at/index.php?theme=repertoire&site=gruber>
- *Hudební zpravodaj: Nezávislý informační časopis hudebnický*. Praha, 1940, **IX**(5).
- ALENA JAKUBCOVÁ, Art. *Wolaneck, Anton, WERKE, Instrumentalmusik, Gedruckte Klavierauszüge* in: *MGG Online*, hrsg. von Laurenz Lütteken, Kassel, Stuttgart, New York: 2016ff., veröffentlicht 2016-02-27, <https://www.mgg-online.com/mgg/stable/50122>
- Katalog knihovny. Reimann, Ignaz. *Bayerisches Musiker-Lexikon Online (BMLO)* [online]. [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://www.bmlo.uni-muenchen.de/r0286>
- KOLMANOVÁ, Drahomíra. Historie vyšehradských sadů. Královský Vyšehrad II: sborník příspěvků ke křesťanskému miléniu a k posvěcení nových zvonů na kapitulním chrámu sv. Petra a Pavla. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 344-357. ISBN 80-7192-599-3.
- KOLOFÍKOVÁ, Klára. Boháč, Jan. Český hudební slovník osob a institucí [online]. [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&iid=2996
- KOUBA, Jan. *Slovník staročeských hymnografů (13.-18. století)*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., Kabinet hudební historie, 2017. ISBN 978-80-88081-13-5.
- LOJKA, Karel. Zvony a zvonkohra v bazilice sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. *Vyšehradská kapitula* [online]. 2012 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://www.kkvys.cz/bazilika-sv-petra-a-pavla/>
- MACEK, Petr, ed. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Supraphon, 1997. ISBN 80-705-8462-9.
- Městská knihovna v Praze [online]. [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: <http://search.mlp.cz/cz/osoby/bohac-jan->

nepomuk/1123268/#/ak_od=key-eq:1123268&ak_o=key-eq:1123268

- MYŠKA, Rudolf. *Varhany v Praze*. Havlíčkův Brod: vlastním nákladem, 2005. ISBN 80-239-5944-1.
- NECHVÁTAL, Bořivoj a Vladimír HYHLÍK. *Vyšehrad: Kapitulní chrám sv. Petra a Pavla*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad.
- NĚMCOVÁ, Alena. Josef Blatný. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=7406
- NĚMEC, Vladimír. *Pražské varhany*. Praha: František Novák, 1944.
- *Psalterium: zpravodaj pro duchovní hudbu*. Praha, 2010, **4**(2/2010). ISSN 1802-2774.
- RAUSCH, Alexander. Springer, Max. *Oesterreichische Musiklexikon* [online]. [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: https://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_S/Springer_Max.xml;internal&action=hilite.action&Parameter=springer
- RAUSCH, Alexander. Schiedermayr (Schiedermayer, Schiedermair), Familie. *Oesterreichische Musiklexikon* [online]. [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: https://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_S/Schiedermayr_Familie.xml
- REITTEREROVÁ, Vlasta. Karel Bendl. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=7406
- SOBOTKA, Mojmír. Adolf Cmíral. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. 2009 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=7206
- SVOBODA, Štěpán. Reiss Anton. *Varhany a varhanáři v České republice* [online]. [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <http://www.varhany.net/zivotopis.php?idv=143174>
- TROLDA, Emanuel. Bayer, Jan Nepomuk. In: ČERNUŠÁK, Gracián a Vladimír HELFERT. *Pazdírův hudební slovník naučný*. Brno: Pazdírek, 1937.

- Vyšehradský hřbitov a Slavín. *Oficiální turistický portál Prahy* [online]. [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: <https://www.prague.eu/cs/objekt/mista/148/vysehradsky-hrbitov-a-slavin?back=1>
- WAELTNER, Ernst. Michael Georg Haller. *Deutsche Biographie* [online]. [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://www.deutsche-biographie.de/gnd116411996.html#ndbcontent>
- ZAPLETAL, Miloš. Josef Drožen. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. 2010 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1964

10.2 Prameny

- Vyšehradský sborník: Melodiarium Hymnologicum Bohemiae, <http://www.musicologica.cz/melodiarium>
- Seznam archivu hudebnin (strojopis, J. Hercl, 2001)